

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ
«ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.
ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΚΑΙ
ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ»

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

Η επισκόπηση της νομοθεσίας που διέπει την πρόσβαση σε επαγγέλματα και την άσκηση τους στη χώρα μας, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η νομοθεσία αυτή έχει διαμορφωθεί διαχρονικά με μια πληθωριστική παραγωγή προστατευτικών και χαριστικών διατάξεων, που οδηγούν σε σαφή περιορισμό του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της επαγγελματικής ελευθερίας. Πρόκειται για ρυθμίσεις που δεν συγκροτούν, στη συνολική τους θεώρηση, συστηματικά δομημένες νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά αποτελούν άθροισμα διατάξεων χωρίς εσωτερική συνοχή, από τις οποίες συχνά δεν προκύπτει ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκεται με την τιθέμενη ρύθμιση. Τουναντίον, δημιουργείται η εντύπωση, και πολλές φορές η βεβαιότητα, ότι με τις διατάξεις αυτές επιδιώκεται η ικανοποίηση συμφερόντων συγκεκριμένων επαγγελματικών ομάδων, κατά τρόπο που προκαλεί αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις στο κοινωνικό σύνολο. Αλλά και όταν ακόμη, με θεώρηση από τη σκοπιά του συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου, θα μπορούσε να γίνει δεκτή συνδρομή λόγου δημοσίου συμφέροντος του οποίου επιβάλλεται η εξυπηρέτηση, κατά κανόνα και τότε δεν παρέχεται εξήγηση γιατί, προς ικανοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, δεν θα μπορούσε, αντί του περιορισμού της επαγγελματικής ελευθερίας, να επιλεγεί άλλου είδους μέτρο μη περιοριστικό της επαγγελματικής ελευθερίας, προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με τη ρύθμιση αποτέλεσμα. Περαιτέρω, και όταν ακόμη η θέσπιση ρυθμίσεως για ένα επάγγελμα θα μπορούσε να θεωρηθεί απαραίτητη, κατά κανόνα την επιβολή με αυτήν συγκεκριμένων περιορισμών δεν συνοδεύει τεκμηριωμένη εκτίμηση ότι οι περιορισμοί αυτοί είναι αναγκαίοι για την εξυπηρέτηση του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος και ανάλογοι προς την σπουδαιότητα τούτου, με την έλλειψη εξηγήσεως γιατί,

αντί της επιβολής των συγκεκριμένων περιορισμών της επαγγελματικής ελευθερίας, δεν θα μπορούσαν να επιλεγούν άλλοι ολιγότερο επαχθείς, προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με τη ρύθμιση αποτέλεσμα.

Από την εικόνα των νομοθετικών παρεμβάσεων στη λειτουργία των επαγγελμάτων, είναι φανερό ότι, από την άποψη των επιπτώσεών τους, αυτές μπορούν να χωριστούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1. Σε εκείνες που επιβάλλουν τυπικές γραφειοκρατικές παρεμβάσεις, όπως είναι οι απαιτήσεις διοικητικής αδειοδότησεως, που, ανεξάρτητα κατά πόσον περιορίζουν σημαντικά τη λειτουργία του ανταγωνισμού, αποτελούν εντούτοις αδικαιολόγητη διαδικασία η οποία επιβαρύνει με διοικητικό κόστος την άσκηση του επαγγέλματος.
2. Σε εκείνες που επιφέρουν ουσιώδη περιορισμό του ανταγωνισμού, αλλά μπορεί μεν να οδηγούν σε σοβαρή διόγκωση τιμών αγαθών και αμοιβών υπηρεσιών σε σύγκριση με μια ανταγωνιστικότερη αγορά, δεν επιβαρύνουν όμως ουσιωδώς την οικονομία, επειδή αφορούν επαγγέλματα στα οποία απασχολείται πολύ μικρός αριθμός ατόμων.
3. Τέλος, σε εκείνες που έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα, γιατί περιορίζουν δραστικά τον ανταγωνισμό και αφορούν επαγγέλματα στα οποία απασχολείται σχετικά μεγάλος αριθμός ατόμων.

Στην τελευταία κατηγορία περιλαμβάνονται οι περιορισμοί που αφορούν κυρίως :

α) Τα τεχνικά επαγγέλματα (Μηχανικοί, Αρχιτέκτονες και τα συναφή), και τούτο διότι το κράτος ορίζει τις υποχρεωτικές ελάχιστες αμοιβές των υπηρεσιών τους, αναφορικά με την εκπόνηση μελετών και την επίβλεψη εφαρμογής τους, ενώ παίζει και αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ζήτησης των υπηρεσιών αυτών και εν πολλοίς εγγυάται την καταβολή των αμοιβών, αφού δίχως την πιστοποίησή της πραγματοποιήσεώς της το κράτος αρνείται την έκδοση αδειών για κατασκευές. Καθόσον δε αφορά τους δημόσιους διαγωνισμούς προς ανάδειξη αναδόχου για την εκπόνηση μελετών δημοσίων έργων, ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή προεκτιμώμενη αμοιβή που είναι δεσμευτική για τους συμμετέχοντες σε διαγωνισμό, οι οποίοι αποστερούνται της δυνατότητας, στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού, να υποβάλουν οικονομική προσφορά μικρότερη της προεκτιμώμενης αμοιβής,

με προβλεπόμενη κύρωση σε περίπτωση που συμβεί τούτο το απαράδεκτο της προσφοράς τους.

β) Τους Δικηγόρους, διότι, μεταξύ άλλων, το Κράτος ορίζει τις υποχρεωτικές ελάχιστες αμοιβές των δικαστικών παραστάσεων και των εξωδικαστικών νομικών υπηρεσιών και εγγυάται την προείσπραξη των σχετικών αμοιβών ενώ ταυτόχρονα διατηρεί γεωγραφικούς περιορισμούς στην άσκηση του επαγγέλματος, που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό.

γ) Τους Συμβολαιογράφους, διότι προβλέπεται υποχρεωτική αμοιβή, αναλογική σε σταθερό ποσοστό της αξίας της συναλλαγής, αδιαφόρως μεγέθους αυτής.

Οι εργαζόμενοι στο καθένα από τα επαγγέλματα αυτά αριθμούν χιλιάδες ή δεκάδες χιλιάδες άτομα και οι προεκτεθείσες νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο, φαίνεται να περιορίζουν αποφασιστικά τον ανταγωνισμό, τις περισσότερες φορές χωρίς να συντρέχουν εμφανείς λόγοι δημοσίου συμφέροντος που θα μπορούσαν να τις δικαιολογήσουν. Στην κατηγορία αυτή των ρυθμίσεων, η κατάργηση ή η κατάλληλη τροποποίηση μεγάλου μέρους των περιορισμών της επαγγελματικής ελευθερίας, θα μπορούσε να προσπορίσει στην εθνική οικονομία πολύ σημαντικά οφέλη.

Βασική οικονομική αρχή, που γίνεται δεκτή ευρέως στην εποχή μας, θεσμικά δε ευρίσκει συνταγματική κατοχύρωση στις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 και 106 παρ.2 του Συντάγματος, είναι ότι δεν πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί ή φραγμοί στην οικονομική ελευθερία και την συνακόλουθη ελεύθερη λειτουργία των αγορών, παρά μόνον για σαφείς και συγκεκριμένους λόγους, σε σχέση με τους οποίους εκτιμάται ότι το κοινωνικό όφελος από τη θέσπιση περιορισμού ή φραγμού υπερβαίνει την κοινωνική ζημία από την συνακόλουθη συρρίκνωση ή περιορισμό του ανταγωνισμού. Άρρηκτα συνδεδεμένη με την αρχή αυτή είναι και μία δεύτερη, σύμφωνα με την οποία το κράτος έχει την ευθύνη της προστασίας του ανταγωνισμού στην αγορά, έτσι ώστε να προλαμβάνονται ή να καταπολεμώνται μονοπωλιακές τάσεις και άλλα συναφή φαινόμενα, που τείνουν εν τοις πράγμασι, να καταλύσουν την οικονομική ελευθερία, εκμηδενίζοντας αθεμίτως κάθε ανταγωνιστική ανάπτυξη ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας και να εξουδετερώσουν τα κοινωνικά οφέλη από την

ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών. Το κράτος δηλαδή, όχι μόνο οφείλει να απέχει από το να παρεμβάλλει εμπόδια στην ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών, χωρίς να συντρέχουν σαφείς και συγκεκριμένοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος – υπεροχή κοινωνικού οφέλους έναντι κοινωνικού κόστους- αλλά απεναντίας, πέραν τούτου, όπως σαφώς συνάγεται από τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 εδάφιο πρώτο του Συντάγματος και την ανατιθέμενη με αυτή στο κράτος εγγυητική λειτουργία, οφείλει να αντιμετωπίζει και να εξουδετερώνει κάθε συμφωνία ή πρακτική με την οποία παράγοντες της αγοράς επιδιώκουν τον περιορισμό του ανταγωνισμού προς ίδιον όφελος και επί βλάβη του κοινού συμφέροντος.

Σύμφωνα με ορισμένες επαγγελματικές ενώσεις, η θέσπιση, ως υποχρεωτικών, ελάχιστων αμοιβών συνιστά μηχανισμό για την εξασφάλιση χαμηλών αμοιβών. Ωστόσο, σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, αλλά και την κοινή πείρα, εντός μιας ανταγωνιστικής κατά τα άλλα αγοράς, η ρύθμιση των τιμών είναι απίθανο να εξασφαλίζει τιμές χαμηλότερες από εκείνες που αντιστοιχούν στα επίπεδα που εξασφαλίζει ο ελεύθερος ανταγωνισμός.

Περαιτέρω διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι οι προκαθορισμένες ως υποχρεωτικώς ελάχιστες αμοιβές αποτελούν εγγύηση για την ποιότητα των υπηρεσιών. Ωστόσο, αυτή καθεαυτή η ύπαρξη προκαθορισμένων αμοιβών δεν μπορεί να αποτρέψει τους όποιους ασυνείδητους να προσφέρουν υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας. Ούτε οδηγούν στην εξάλειψη των οικονομικών κινήτρων των ελεύθερων επαγγελματιών να μειώσουν την ποιότητα και το κόστος. Επιπλέον, υπάρχουν πολλοί άλλοι, λιγότερο περιοριστικοί και πάντως αποτελεσματικοί μηχανισμοί για τη διατήρηση της ποιότητας και την προστασία των καταναλωτών. Παραδείγματος χάριν, μέτρα για τη βελτίωση της πληροφόρησης σχετικά με τις διαθέσιμες στην αγορά επαγγελματικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν έτσι ώστε οι καταναλωτές να λαμβάνουν πιο μελετημένες με συνείδηση των παραμέτρων τους αποφάσεις, έχοντας καλύτερη επίγνωση των επιλογών.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ορισμένα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατήργησαν τις προκαθορισμένες αμοιβές στα ελεύθερα επαγγέλματα. Σήμερα στα περισσότερα κράτη μέλη, τα επαγγέλματα του δικηγόρου, του λογιστή, του μηχανικού και του αρχιτέκτονα ασκούνται αποτελεσματικά χωρίς προκαθορισμένες αμοιβές. Αυτό καταδεικνύει ότι οι έλεγχοι των αμοιβών δεν αποτελούν απαραίτητη ρύθμιση για την καλή άσκηση των επαγγελμάτων αυτών και ότι άλλοι λιγότερο περιοριστικοί μηχανισμοί μπορούν να εξασφαλίσουν ένα αποτελεσματικό τρόπο διατήρησης υψηλής ποιότητας.

Υπό αυτές τις συνθήκες και με αυτά τα δεδομένα είναι φανερή η ανάγκη αποκαθάρσεως της ισχύουσας νομοθεσίας που διέπει την πρόσβαση σε επαγγέλματα και την άσκησή τους από πλήθος αδικαιολόγητων ρυθμίσεων περιοριστικών της επαγγελματικής ελευθερίας. Και τούτο, αφ' ενός διότι το συμβατό των ρυθμίσεων τούτων προς τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος που κατοχυρώνει και την επαγγελματική ελευθερία εγείρει σε πολλές περιπτώσεις σοβαρές αμφιβολίες, αφ' ετέρου δε, και προεχόντως, διότι σε κάθε περίπτωση η σκοπιμότητα της υπάρξεως τέτοιων ρυθμίσεων, από την σκοπιά της εξυπηρητήσεως δημοσίου συμφέροντος, δεν είναι δεδομένη. Απεναντίας μάλιστα, τέτοιες ρυθμίσεις σε πολλές περιπτώσεις είναι όχι απλώς περιττές, αφού δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η ύπαρξή τους, αλλά κυριολεκτικά επιζήμιες για την εθνική οικονομία, εξ αιτίας των άχρηστων περιορισμών που επιβάλλουν και των εμποδίων που δημιουργούν στην ανάπτυξη επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε όσους επιθυμούν τούτο. Αλλά επίσης λόγω της προκαλουμένης από αυτές διόγκωσης της τιμής αγαθών και της αμοιβής υπηρεσιών που προσφέρονται στο κοινωνικό σύνολο, το οποίο υφίσταται την αντίστοιχη επιβάρυνση, είτε εξ' αιτίας των δημιουργούμενων συνθηκών περιορισμένου ανταγωνισμού είτε συνεπεία νομοθετικά ή διοικητικά επιβαλλόμενων ως υποχρεωτικών κατωτάτων τιμών και αμοιβών αγαθών και υπηρεσιών, που με την ανάπτυξη ελεύθερου ανταγωνισμού θα μπορούσαν να είναι σημαντικά μικρότερες. Ενδεικνύεται μάλιστα να παρατηρηθεί ότι η εν λόγω διόγκωση της αμοιβής υπηρεσιών, συνεπεία της επιβαλλόμενης και εγγυημένης από το κράτος υποχρεωτικής ελάχιστης – και επομένως μη

διαπραγματεύσιμης προς ευνοϊκότερη διαμόρφωσή της για τους αποδέκτες των υπηρεσιών – αμοιβής των υπηρεσιών που παρέχονται από τους ανήκοντες σε συγκεκριμένες επαγγελματικές τάξεις είναι ακόμα περισσότερο οδυνηρή για το κοινωνικό σύνολο, όταν αυτό υποβάλλεται σε θυσίες σε περιόδους οικονομικής κρίσεως και ως εκ τούτου αποβαίνει κοινωνικά αδικαιολόγητη, υπό αυτές τις περιστάσεις, τυχόν διατήρηση σε ισχύ τέτοιων νομικών καθεστώτων.

Με το προτεινόμενο σχέδιο νόμου επιδιώκεται η θεραπεία της εκτεθείσης ανάγκης.

Το προτεινόμενο σχέδιο νόμου διαιρείται σε δύο κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο είναι το γενικό μέρος και το δεύτερο κεφάλαιο είναι το ειδικό μέρος το οποίο περιέχει ρυθμίσεις για επί μέρους επαγγέλματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ - ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Με το άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου διατυπούνται ως θετικό δίκαιο γενικές αρχές που αναμφίβολα συνάγονται ερμηνευτικά από τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την επαγγελματική ελευθερία.

Με το άρθρο 2 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου τίθεται ρύθμιση που καταλαμβάνει όλα τα επαγγέλματα, εκτός από εκείνα για τα οποία διαλαμβάνεται ρύθμιση στο Κεφάλαιο Β΄ - Ειδικό Μέρος του προτεινόμενου σχεδίου νόμου. Η τιθέμενη ρύθμιση έχει την εξής μορφή και περιεχόμενο: Με γενική διάταξη, που τίθεται σε ισχύ με την πάροδο τεσσάρων μηνών από τη δημοσίευση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, επέρχεται κατάργηση όλων των απαριθμούμενων στο άρθρο τούτο περιορισμών που αναφέρονται στην πρόσβαση και την άσκηση επαγγελμάτων, οι οποίοι προβλέπονται στην ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και εκείνων που θα προστεθούν σε αυτούς με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου

μέσα στην ίδια τετράμηνη προθεσμία. Όλοι οι απαριθμούμενοι στο άρθρο αυτό περιορισμοί έχουν αντικειμενικό χαρακτήρα. Ειδικότερα, οι υπό στοιχείο α' (νομοθετικά οριζόμενος κλειστός αριθμός) και υπό στοιχείο β' (εξάρτηση διοικητικής αδειοδοτήσεως από την ύπαρξη πραγματικής ανάγκης για την παροχή υπηρεσιών, κατά την ουσιαστική κρίση της διοικητικής αρχής), είναι αντικειμενικοί περιορισμοί που αφορούν την πρόσβαση σε επάγγελμα, ενώ οι υπό στοιχεία γ' έως και θ' είναι αντικειμενικοί περιορισμοί που αφορούν την άσκηση επαγγέλματος. Δεν συμπεριλαμβάνονται στην ρύθμιση του άρθρου αυτού περιορισμοί που έχουν υποκειμενικό χαρακτήρα, αναγόμενοι στο πρόσωπο του ενδιαφερομένου να ασκήσει επάγγελμα, όπως οι συναπτόμενοι προς πάσης φύσεως αξιούμενα προσόντα, προς αποκτηθείσα εμπειρία, προς ικανότητες και δεξιότητες που διαπιστώνονται με δοκιμασία και προς την ηλικία, για την είσοδο στο επάγγελμα ή την υποχρεωτική έξοδο από αυτό. Επίσης, δεν συμπεριλαμβάνονται ρυθμίσεις που άπτονται και του εργατικού δικαίου, όπως οι σχετιζόμενες με τις ημέρες και το ωράριο λειτουργίας επαγγελματικών εγκαταστάσεων.

Παράλληλα όμως προς την θέσπιση της ανωτέρω γενικής καταργητικής διατάξεως, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση προεδρικού διατάγματος με πρόταση του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Οικονομικών μέσα στην ίδια τετράμηνη προθεσμία, με το οποίο θα μπορεί να προβλέπεται ως προς ορισμένο επάγγελμα η, κατ' εξαίρεση από την γενική καταργητική ρήτρα, διατήρηση σε ισχύ ορισμένου περιορισμού από τους αναφερόμενους στο άρθρο τούτο ή τους τυχόν προστιθέμενους σε αυτούς με προεδρικό διάταγμα, ως έχει ή με ηπιότερη μορφή, υπό τις τιθέμενες όμως αυστηρές, συνταγματικά άλλωστε επιβαλλόμενες, προϋποθέσεις, η συνδρομή των οποίων επιβάλλεται να διερευνείται επισταμένως. Αν δηλαδή προς τούτο συντρέχει επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, συνάμα δε πληρούνται οι απαιτήσεις της αρχής της αναλογικότητας. Έτσι, με την πάροδο τετραμήνου από της δημοσιεύσεως του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, θα επέλθει γενική κατάργηση για όλα τα επαγγέλματα του συνόλου των προβλεπόμενων στην ισχύουσα νομοθεσία περιορισμών που αναφέρονται στην πρόσβαση και την άσκηση επαγγελμάτων, οι οποίοι απαριθμούνται στο άρθρο 2 ή θα προστεθούν σε

αυτούς με προεδρικό διάταγμα, πλην εκείνου ή εκείνων που, σε σχέση προς ορισμένο επάγγελμα, θα εξαιρεθούν ειδικώς από την κατάργηση με προεδρικό διάταγμα, μετά διατύπωση για τη συγκεκριμένη περίπτωση ειδικής κρίσεως περί συνδρομής των αναφερθεισών προϋποθέσεων.

Με το άρθρο 3 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου τίθεται ρύθμιση που ωσαύτως καταλαμβάνει όλα τα επαγγέλματα, εκτός από εκείνα για τα οποία διαλαμβάνεται ρύθμιση στο Κεφάλαιο Β΄ - Ειδικός Μέρος.

Η τιθέμενη ρύθμιση έχει το εξής περιεχόμενο: Με γενική διάταξη, που τίθεται σε ισχύ με την πάροδο τεσσάρων μηνών από τη δημοσίευση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, επέρχεται παύση της ισχύος όλων των προβλεπόμενων στην ισχύουσα νομοθεσία απαιτήσεων προηγούμενης διοικητικής αδειάς για την άσκηση επαγγέλματος, όταν η χορήγηση αυτής συναρτάται προς αντικειμενικώς διαπιστούμενη από διοικητική αρχή, κατά δεσμία αρμοδιότητα, συνδρομή νομίμων προϋποθέσεων. Κατά συνέπεια, η άσκηση των επαγγελμάτων που καταλαμβάνει η ανωτέρω ρύθμιση του άρθρου 3, καθίσταται πλέον εφεξής ελεύθερη. Για τη σύννομη δε έναρξη της ασκήσεώς τους αρκεί η απλή διατύπωση της σχετικής περί τούτου αναγγελίας στη διοικητική αρχή που ήταν προηγουμένως αρμόδια για τη χορήγηση της διοικητικής αδειάς, συνοδευομένης από τα νόμιμα δικαιολογητικά για την πιστοποίηση της συνδρομής των νομίμων προϋποθέσεων και η πάροδος τριμήνου από την αναγγελία αυτή. Εκτός αν η εν λόγω διοικητική αρχή εντός του τριμήνου τούτου απαγορεύσει την άσκηση του επαγγέλματος, για το λόγο ότι δεν συγκεντρώνονται οι νόμιμες προϋποθέσεις προς τούτο ή δεν προκύπτει η συνδρομή τους από τα υποβληθέντα στοιχεία. Διευκρινίζεται ότι το εν λόγω τρίμηνο χρονικό διάστημα έχει τον χαρακτήρα της επιβαλλόμενης στον εκδηλούντα το ενδιαφέρον να ασκήσει ορισμένο επάγγελμα υποχρεώσεως αναμονής και αναβολής της ενάρξεως ασκήσεως τούτου, ώστε να παρασχεθεί στη διοίκηση η δυνατότητα να διενεργήσει προληπτικό έλεγχο και ενδεχομένως να απαγορεύσει την άσκηση του επαγγέλματος, αν δεν υφίσταται ή δεν προκύπτει συνδρομή των προς τούτο νομίμων προϋποθέσεων. Δεν συνιστά δηλαδή το χρονικό διάστημα τούτο περιορισμό κατά χρόνον της αρμοδιότητος της διοικητικής αρχής να απαγορεύσει, προς

επιβολή της νομιμότητας, την άσκηση επαγγέλματος, αν τούτο δεν δύναται σε συγκεκριμένη περίπτωση να ασκηθεί συννόμως. Τυχόν όμως, καθ' υπέρβαση του χρονικού διαστήματος τούτου βραδεία άσκηση αυτής της αρμοδιότητας ενδέχεται να δημιουργήσει ζήτημα αστικής ευθύνης του κράτους, στην περίπτωση που η διατυπούμενη απαγόρευση επιφέρει ανατροπή δημιουργηθείσης με την έναρξη της ασκήσεως του επαγγέλματος πραγματικής καταστάσεως, η οποία επάγεται ζημιογόνα αποτελέσματα ενόψει πραγματοποιηθεισών συναφώς δαπανών ή αναληφθησών υποχρεώσεων.

Εξάλλου, ενόψει της προβλεπομένης στο άρθρο τούτο αντικαταστάσεως του ισχύοντος σήμερα νομικού καθεστώτος της προηγούμενης διοικητικής αδείας για την πρόσβαση σε διάφορα επαγγέλματα και την άσκησή τους με το νομικό καθεστώς της απαγορεύσεως ασκήσεως επαγγέλματος, εφεξής ελευθέρως ασκουμένου, από την μέχρι τώρα αρμόδια προς αδειοδότηση διοικητική αρχή, κατ' επίκληση του ότι σε συγκεκριμένη περίπτωση δεν υφίσταται ή δεν προκύπτει συνδρομή των απαιτούμενων προς τούτο νομίμων προϋποθέσεων, ορίζονται τα εξής: Έννομες συνέπειες που προβλέπονται στο νόμο επερχόμενες ή επιβαλλόμενες με διοικητική πράξη ή δικαστική απόφαση, προεχόντων με χαρακτήρα κυρώσεων, στην περίπτωση ασκήσεως επαγγέλματος χωρίς τη λήψη της απαιτούμενης προς τούτο διοικητικής αδείας, νοούνται μετά πάροδο τεσσάρων (4) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος συναπτόμενες προς την έναρξη ασκήσεως επαγγέλματος χωρίς προηγούμενη αναγγελία περί τούτου στην αρμόδια διοικητική αρχή και επακόλουθη αναμονή επί τρίμηνο, καθώς και προς την άσκηση του επαγγέλματος παρά τη διατύπωση προς τούτο απαγορεύσεως από την αρμόδια διοικητική αρχή.

Παράλληλα όμως προς την εκτεθείσα ρύθμιση, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση προεδρικού διατάγματος με πρόταση του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Οικονομικών μέσα στην ίδια τετράμηνη προθεσμία, με το οποίο θα μπορεί να προβλέπεται ως προς ορισμένο επάγγελμα εξαίρεση από τον εκτεθέντα γενικό κανόνα, στην περίπτωση που η διατήρηση του νομικού καθεστώτος της προηγούμενης διοικητικής αδείας επιβάλλεται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, συνάμα δε πληρούνται προς τούτο οι απαιτήσεις της αρχής της αναλογικότητας. Έτσι ώστε να μην επέλθει ως προς αυτό το επάγγελμα

δυνάμει του εκτεθέντος γενικού κανόνα, με την πάροδο τετραμήνου από τη δημοσίευση του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, παύση της ισχύος της προβλεπόμενης στο νόμο απαίτησης περί προηγουμένης διοικητικής αδειάς για την άσκηση επαγγέλματος, αλλά υπό τις προεκτεθείσες αυστηρές προϋποθέσεις.

Η ρύθμιση του άρθρου 3, με τη θέσπιση της προαναφερθείσας γενικής καταργητικής ρήτρας των προβλεπομένων στο νόμο απαιτήσεων προηγουμένης διοικητικής αδειάς για την άσκηση επαγγέλματος δεν επεκτείνεται και στις περιπτώσεις που η χορήγηση διοικητικής αδειάς εξαρτάται από την, κατ'ένάσκηση διακριτικής ευχερείας διατυπούμενη, ουσιαστική εκτίμηση της διοικητικής αρχής ως προς την ικανοποίηση κριτηρίων του νόμου, καθ'ότι μια τέτοια επέκταση δεν είναι συμβατή με την ισχύουσα συνταγματική τάξη, που αποκλείει την δυνατότητα σύννομης άσκησης της διακριτικής ευχερείας κατά σιωπηρό τρόπο. Και τούτο, διότι η συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου επιβάλλει την, ρητώς εκφερόμενη, αιτιολόγηση της ασκήσεως της διακριτικής ευχερείας, ως προς τον τρόπο που αυτή πραγματοποιείται, ώστε να αποκλειστούν ενδεχόμενα αυθαιρεσίας, η δε συνταγματική αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας καθιστά ωσαύτως επιβεβλημένη την παράθεση αιτιολογίας, ώστε να καθίσταται εμφανές το – μη δυνάμενο να προκύψει κατ' άλλο τρόπο – σύννομο της ασκήσεως της διακριτικής ευχερείας, κατά την υποβολή της σε δικαστικό έλεγχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ - ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥ

Με την παράγραφο 1 του προτεινομένου άρθρου 4, επιδιώκεται ο εξορθολογισμός της αναλογικής αμοιβής των συμβολαιογράφων, η οποία, εξ αιτίας του συμπτωματικού γεγονότος της μεγάλης αξίας του αντικειμένου συναλλαγής για την οποία καταρτίζεται το συμβόλαιο, ενδέχεται να ανέλθει σε αδικαιολογήτως μεγάλο ύψος. Και τούτο, διότι η τυχόν μεγαλύτερη αξία του αντικειμένου της συναλλαγής δεν συνεπάγεται για το συμβολαιογράφο, καθ' όσον αφορά αυτή καθ' εαυτήν τη σύνταξη του συμβολαίου, συγκριτικά μείζονα απασχόληση. Η προτεινόμενη διάταξη καθιστά πλέον ανεπίτρεπτο τον καθορισμό δια της κανονιστικής οδού ενός ενιαίου ποσοστού αναλογικής αμοιβής, αδιαφόρως της αξίας του αντικειμένου της συναλλαγής για την οποία καταρτίζεται το συμβόλαιο, και επιβάλλει τον προσδιορισμό αυτής σε διαδοχικώς φθίνοντα ποσοστά επί της εν λόγω αξίας, κλιμακωτά, όσον αυτή επαυξάνεται. Η προτεινόμενη διάταξη αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος της προαγωγής της εθνικής οικονομίας, με την αποτροπή υπερβολικών διοικητικού χαρακτήρα επιβαρύνσεων των συναλλαγών, ως στοιχείων κόστους αυτών. Ωσαύτως επιδιώκει τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την προσέλκυση επενδύσεων, με τη διατήρηση σε λογικά επίπεδα του εν λόγω διοικητικού χαρακτήρα κόστους των συναλλαγών.

Με τη παράγραφο 2 του προτεινομένου άρθρου 4, δεν αναιρείται κατά βάση η - ανταποκρινόμενη στην ισχύουσα έννομη τάξη που ανάγει τους συμβολαιογράφους σε δημοσίους λειτουργούς, οι οποίοι μάλιστα απολαύουν της συνταγματικής προστασίας της μονιμότητας – αρχή ότι η αμοιβή των συμβολαιογράφων καθορίζεται υποχρεωτικώς δια νόμου. Όμως, με την προτεινόμενη ρύθμιση, για τις περιπτώσεις που η αξία του αντικειμένου της συναλλαγής είναι πολύ μεγάλη, υπερβαίνουσα ένα καθοριζόμενο δια της κανονιστικής οδού όριο, και κατά συνέπεια αντιστοίχως η αναλογική αμοιβή του συμβολαιογράφου είναι ιδιαίτερα υψηλή, ορίζεται ότι η εν λόγω αναλογική

αμοιβή παύει πλέον να είναι υποχρεωτική και καθίσταται η ανώτατη επιτρεπτή, παρεχομένης της δυνατότητας συμβατικής συνομολογήσεως μικρότερης αμοιβής. Η προτεινόμενη διάταξη αποβλέπει στους ίδιους σκοπούς δημοσίου συμφέροντος με εκείνους της προτεινόμενης πρώτης παραγράφου. Εξαιρέση από την προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπεται για τα συμβόλαια, σε σχέση με τα οποία η αναλογική αμοιβή δεν περιέρχεται κατά νόμον στο συμβολαιογράφο.

Με τις παραγράφους 3 και 4, δεν επαφίεται στην ευχέρεια των αποδεκτών των νομοθετικών εξουσιοδοτήσεων υπουργών η χρήση τούτων, αλλά επιβάλλεται σε αυτούς η χρήση τους εντός της προβλεπομένης προθεσμίας, προς θέσπιση κανονιστικών ρυθμίσεων, ανταποκρινομένων στο νέο νομικό καθεστώς, ώστε να μη βραδύνει η θέση τούτου σε εφαρμογή. Στον ίδιο εξ άλλου σκοπό αποβλέπει και η ρύθμιση της παραγράφου 5.

2.ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

α) Η ισχύουσα νομοθεσία (άρθρο 44 σε συνδυασμό με τα άρθρα 54 και 56 του Κώδικα Δικηγόρων) προβλέπει γεωγραφικούς περιορισμούς στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος. Ενώ στις ποινικές υποθέσεις ο δικηγόρος έχει το δικαίωμα να ασκεί το επάγγελμά του ενώπιον κάθε ποινικού δικαστηρίου (πλην του Αρείου Πάγου, εάν δεν έχει προαχθεί σε δικηγόρο παρ' Αρείω Πάγω), στις αστικές υποθέσεις καθώς και στις διοικητικές υποθέσεις ο δικηγόρος έχει το δικαίωμα, κατ' αρχήν, να ασκεί το επάγγελμά του μόνο εντός της περιφέρειας του δικηγορικού συλλόγου του οποίου είναι μέλος. Μπορεί να παρίσταται ενώπιον των δικαστηρίων άλλων περιφερειών μόνο με την συμπάρασταση δικηγόρου εγγεγραμμένου στον τοπικό Δικηγορικό Σύλλογο. Οι περιορισμοί αυτοί δεν εξυπηρετούν, με θεώρησή τους από την σκοπιά του συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου, λόγους δημοσίου συμφέροντος, αλλά επιβαρύνουν την οικονομία, εμποδίζοντας τον ελεύθερο ανταγωνισμό, υποβάλλοντας συγχρόνως σε πρόσθετα έξοδα τους αποδέκτες των υπηρεσιών αυτών και περιορίζοντας τις επιλογές τους. Με την προτεινόμενη ρύθμιση αίρονται οι παραπάνω αδικαιολόγητοι περιορισμοί και στρεβλώσεις στην παροχή δικηγορικών υπηρεσιών.

Έτσι, με την αντικατάσταση του άρθρου 44 του Κώδικα Δικηγόρων με την παρ. 1 του προτεινομένου άρθρου 5, δίδεται στους δικηγόρους η δυνατότητα να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και σε άλλες περιφέρειες, πέραν εκείνης όπου ανήκει ο δικηγορικός σύλλογος του οποίου είναι μέλη, είτε περιστασιακά, εξ' αφορμής εκδίκασης συγκεκριμένης υποθέσεως, είτε συστηματικά. Για την εξειδίκευση του κανόνα αυτού, με την παρ. 2 του προτεινομένου άρθρου 5 εν μέρει αντικαθίστανται και εν μέρει καταργούνται οι διατάξεις του άρθρου 54 του Δικηγορικού Κώδικα και ορίζονται τα εξής:

Ο παρά Πρωτοδικείω δικηγόρος δικαιούται να παρίσταται σε όλα τα Πρωτοδικεία, πολιτικά και διοικητικά, και σε όλα τα Ειρηνοδικεία της χώρας. Υπό συγκεκριμένες δε προϋποθέσεις και στα Εφετεία της χώρας. Ο παρ' Εφετείω δικηγόρος δικαιούται να παρίσταται σε όλα τα Πρωτοδικεία και Εφετεία, πολιτικά και διοικητικά και σε όλα τα Ειρηνοδικεία της χώρας, υπό προϋποθέσεις δε επίσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας και στον Άρειο Πάγο. Ο δε παρ' Αρείω Πάγω δικηγόρος, σε όλα τα δικαστήρια της χώρας. Με την παρ. 4 του προτεινομένου άρθρου 5 αντικαθίσταται το άρθρο 56 του Κώδικα Δικηγόρων και ως προς τις ποινικές υποθέσεις επαναλαμβάνεται η προηγούμενη ρύθμιση, με την διευκρινιστική προσθήκη ότι ο παρ' Αρείω Πάγω δικηγόρος δικαιούται να παρίσταται σε όλα τα ποινικά δικαστήρια.

β) Ο θεσμός των υποχρεωτικών ελάχιστων δικηγορικών αμοιβών μέχρι το σχετικά πρόσφατο παρελθόν ίσχυε σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με επίκληση λόγων δημοσίου συμφέροντος, όπως η προστασία του πελάτη/αποδέκτη των υπηρεσιών, η αξιοπρέπεια του δικηγορικού επαγγέλματος, η ευρυθμία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Οι αντιλήψεις άρχισαν να αλλάζουν σταδιακά κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, κάτω από την επήρεια τόσο της Στρατηγικής της Λισαβόνας του 2000 (που προέβλεπε το ουσιαστικό άνοιγμα του τομέα των υπηρεσιών, περιλαμβανομένων των λεγομένων επαγγελματικών υπηρεσιών), όσο και των εξελίξεων στη νομολογία του Δ.Ε.Κ. Σημαντική, από της πλευράς αυτής, είναι η απόφαση της 5.12.2006, Cipolla, υπόθεση C-94/04, που αναφέρεται στο ιταλικό σύστημα υποχρεωτικών ελάχιστων δικηγορικών αμοιβών. Το Δ.Ε.Κ.

αποφάνθηκε ότι οι ελάχιστες αμοιβές συνιστούν κατ' αρχήν περιορισμό στην ελευθερία εγκαταστάσεως και ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών, που θα μπορούσε όμως να δικαιολογηθεί επί συνδρομής επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί είναι συμβατοί με την αρχή της αναλογικότητας. Για το τελευταίο σημείο το Δ.Ε.Κ., προσδιορίζοντας τις κατευθυντήριες γραμμές που επιβάλλεται να ακολουθήσει η διατύπωση κρίσεως επί του ζητήματος, ανέπεμψε την υπόθεση στο Εφετείο του Τορίνο, που είχε υποβάλει το προδικαστικό ερώτημα, για να κρίνει εκείνο, ενόψει της ιταλικής πραγματικότητας, το συμβατό των ρυθμίσεων του ιταλικού νόμου προς το κοινοτικό δίκαιο. Το Εφετείο δέχθηκε ότι η επίμαχη ρύθμιση περί υποχρεωτικώς ελαχίστων δικηγορικών αμοιβών δεν πληροί, σε σχέση με τον επιβαλλόμενο περιορισμό, τις προϋποθέσεις της αρχής της αναλογικότητας, θεωρώντας ότι δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ελαχίστων δικηγορικών αμοιβών και ποιότητας δικηγορικών υπηρεσιών ή ευρυθμίας του δικαστικού συστήματος. Η Ιταλία κατήργησε το σύστημα των υποχρεωτικών ελαχίστων αμοιβών για όλα τα ελεύθερα επαγγέλματα με το Ν.Δ. 223 της 4^{ης} Ιουλίου 2006, Τίτλος Ι, άρθρο 2. Και άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια προχώρησαν σε κατάργηση του συστήματος υποχρεωτικών ελαχίστων αμοιβών.

Η ισχύουσα ελληνική νομοθεσία προβλέπει σύστημα υποχρεωτικών ελαχίστων δικηγορικών αμοιβών στον Κώδικα Δικηγόρων (Ν.Δ. 3026/1954, Α' 235, άρθρα 92 επ.) καθώς και, εκ παραλλήλου, στο Ν. 2753/1999 (Α' 249, άρθρο 7 παρ. 2 επ). Με το σύστημα αυτό συνδέεται η υποχρεωτική προείσπραξη των εν λόγω ελαχίστων αμοιβών από τους οικείους Δικηγορικούς Συλλόγους, σε συνδυασμό με υποχρεωτική παρακράτηση παγίων ποσοστών για τα Ασφαλιστικά Ταμεία και τους Δικηγορικούς Συλλόγους (άρθρο 96 του Κώδικα Δικηγόρων).

Με την προτεινόμενη ρύθμιση της παρ. 6 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου (που αντικαθιστά το άρθρο 92 παρ.1 του Κώδικα Δικηγόρων), καταργείται ο θεσμός των υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών και οι προβλεπόμενες από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου ως υποχρεωτικώς ελάχιστες αμοιβές παύουν να ισχύουν.

Θεσπίζεται ρητά η απόλυτη συμβατική ελευθερία των μερών (εντολέως και δικηγόρου) αναφορικά με τον ορισμό της δικηγορικής αμοιβής για την παροχή νομικών υπηρεσιών. Ορίζεται δε ότι η έγγραφη συμφωνία περί αμοιβής περιλαμβάνει είτε την όλη διεξαγωγή της δίκης, είτε μέρος ή κατ' ιδίαν πράξεις αυτής, ή κάθε άλλης φύσεως νομικές εργασίες. Παράλληλα όμως, αλλά αποκλειστικά ως ενδοτικό δίκαιο, ισχύουν για την περίπτωση που δεν προκύπτει έγκυρη έγγραφη συμφωνία των μερών περί δικηγορικής αμοιβής, προβλέπεται, ειδικώς για την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών ενώπιον δικαστηρίων, η ύπαρξη και ο προσδιορισμός «νομίμων αμοιβών». Με βάση τις νόμιμες αμοιβές διενεργείται από τα δικαστήρια η επιδίκαση δικαστικών εξόδων καθώς και η εκκαθάριση πινάκων δικηγορικών αμοιβών στην περίπτωση που δεν προκύπτει έγκυρη έγγραφη συμφωνία περί αμοιβής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 178 παρ. 1 του Κώδικα Δικηγόρων. Επίσης, βάσει αυτών προσδιορίζεται η αμοιβή του διοριζόμενου δικηγόρου υπηρεσίας επί παροχής νομικής βοήθειας σύμφωνα με το ν.3226/2004 (Α' 24) ή επί διορισμού δικηγόρου, κατά το άρθρο 200 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σε περίπτωση παροχής ευεργετήματος πενίας, ή επί αυτεπαγγέλτου διορισμού δικηγόρου σε ποινικές υποθέσεις. Συναφώς ορίζεται ότι, όπου στις διατάξεις των άρθρων 98- 102 , 104-123, 125-134, 139-156, 167 και 169 του Κώδικα Δικηγόρων, καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη διάταξη νόμου που περιέχει ρύθμιση περί αμοιβής δικηγορικής υπηρεσίας σχετιζόμενης με την έναρξη και την διεξαγωγή της δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, γίνεται αναφορά σε «ελάχιστα όρια αμοιβών» ή «ελάχιστες αμοιβές» ή «αμοιβές», νοούνται εφεξής οι «νόμιμες αμοιβές» κατά την ανωτέρω έννοια. Επίσης, ορίζεται ότι εξακολουθούν να ισχύουν, αλλά εφεξής ως νόμιμες αμοιβές κατά την ανωτέρω έννοια, οι προβλεπόμενες ως ελάχιστες αμοιβές στις κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 7 παρ.2 του ν.2753/99 τεθείσες και παραλλήλως προς τις διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων ισχύουσες, διατάξεις του Κεφαλαίου Ι «παραστάσεις στα δικαστήρια» της Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. 1117864/2297/Α0012/7-12-2007 (Β' 2422), που αναφέρονται στην παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας.

Περαιτέρω, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση Προεδρικού Διατάγματος με πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών, μετά γνώμη της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ελλάδος, προς επαναρρύθμιση των νομίμων αμοιβών για την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας. Ορίζεται δε ότι το Προεδρικό Διάταγμα μπορεί να εκδοθεί και χωρίς τη γνώμη της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ελλάδος αν παρέλθει άπρακτη προθεσμία δύο (2) μηνών από τότε που θα ζητηθεί αυτή με έγγραφο του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Συνάμα ορίζεται ότι με το πρώτο εκδιδόμενο δυνάμει της εν λόγω νομοθετικής εξουσιοδότησεως Προεδρικό Διάταγμα, του οποίου η έκδοση επιβάλλεται εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του προτεινομένου νόμου, οι προβλεπόμενες στον Κώδικα Δικηγόρων ή σε άλλο νόμο ως υποχρεωτικώς ελάχιστες αμοιβές, οι οποίες εφεξής ισχύουν ως νόμιμες αμοιβές, σύμφωνα με την τιθέμενη με την παράγραφο αυτή ρύθμιση, που υπολογίζονται ως ποσοστό επί της αξίας του αντικειμένου της δίκης, καθορίζονται εφεξής ως νόμιμες αμοιβές σε διαδοχικώς φθίνοντα ποσοστά, κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο προς την κατά καθοριζόμενες βαθμίδες πλαισίων ποσών κλιμακωτή προσαύξηση της, εκφραζόμενης ή αποτιμώμενης σε χρήμα, αξίας επί της οποίας αυτά υπολογίζονται. Η ρύθμιση αυτή αποβλέπει στη διατήρηση σε λογικά επίπεδα του κόστους παροχής δικηγορικών υπηρεσιών, στις περιπτώσεις καταβολής για αυτές «νόμιμης αμοιβής», όταν η νόμιμη αμοιβή είναι αναλογική και υπολογίζεται ποσοστιαίως επί της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, με την αποτροπή της ανόδου αυτής σε υπερβολικά μεγάλο ύψος κατ' ακολουθίαν του ότι η αξία του αντικειμένου της δίκης είναι πολύ μεγάλη, πράγμα που συμβαίνει όταν προβλέπεται για τον υπολογισμό της νόμιμης αμοιβής ένα ενιαίο ποσοστό, αδιαφόρως της αξίας του αντικειμένου της δίκης.

Με την παράγραφο 7 του προτεινόμενου άρθρου 5, προβλέπεται ότι η συμφωνία περί αμοιβής αποδεικνύεται μόνο με την προσκόμιση του σχετικού

εγγράφου που συντάχθηκε για την συνομολόγησή της, δοθέντος ότι επιβάλλεται για την συμφωνία αυτή ο έγγραφος τύπος.

Με την παράγραφο 8 του προτεινόμενου άρθρου 5, καταργείται ο θεσμός της υποχρεωτικής προείσπραξης της αμοιβής των δικηγόρων μέσω του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, που συνάπτεται απολύτως προς τον, ωσαύτως, καταργούμενο θεσμό των υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών. Όμως, λαμβάνεται πλήρης πρόνοια για την διασφάλιση των πόρων των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων, που παρεκρατούντο από την προεισπραττόμενη δικηγορική αμοιβή, με την θέσπιση ενός νέου καθεστώτος προκαταβολής από τους δικηγόρους ως εισφορών ποσοστών επί «ποσών αναφοράς», που αντιπροσωπεύουν ισομεγέθεις με τους σήμερα ισχύοντες πόρους των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι εφεξής οι δικηγόροι για τις παραστάσεις τους ενώπιον των δικαστηρίων και δικαστών ασκούντων δικαιοδοτικά καθήκοντα στα πλαίσια διαδικασιών που προβλέπονται από δικονομικούς νόμους και εν γένει για την παροχή υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, υποχρεούνται σε προκαταβολή στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο ποσών εισφορών, που ως απόλυτο χρηματικό μέγεθος συνιστούν έκφραση ποσοστού επί «ποσών αναφοράς». Κατά την έναρξη ισχύος του προτεινόμενου νόμου, τόσο τα ως άνω προβλεπόμενα ποσοστά επί «ποσών αναφοράς», όσο και αυτά τα «ποσά αναφοράς», διατηρούνται ως μεγέθη αμετάβλητα στα ίδια ακριβώς επίπεδα, αφενός προς τα ποσοστά που παρακρατούν σήμερα οι Δικηγορικοί Σύλλογοι, σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων, από τις προεισπραττόμενες δικηγορικές αμοιβές και αφετέρου προς τα οριζόμενα στην Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. 1117864/2297/Α0012/7.12.2007 ποσά υποχρεωτικώς ελάχιστης και προεισπραττόμενης αμοιβής για τις επί μέρους δικηγορικές παραστάσεις σε δικαστήρια και διαδικαστικές ενέργειες. Έτσι, με την συντελούμενη μεταβολή στο νομικό καθεστώς των δικηγορικών αμοιβών, ουδεμία απομείωση των πόρων των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων επέρχεται από τις εφεξής προκαταβαλλόμενες υπέρ αυτών εισφορές.

Με το πρώτο εδάφιο της προτεινόμενης παραγράφου 1 του νέου άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων, το οποίο τίθεται σε αντικατάσταση του ισχύοντος, με την παράγραφο 8 του άρθρου 5 του προτεινομένου σχεδίου νόμου, εισάγεται το νέο νομικό καθεστώς των υποχρεωτικών προκαταβολών από δικηγόρους ποσοστών επί «ποσών αναφοράς», ως εισφορών, ρητώς δε ορίζεται στο τέταρτο εδάφιο ότι ως «ποσοστά αναφοράς» κατά την πρώτη εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής νοούνται τα ποσά που ορίζονται στην προαναφερθείσα Κ.Υ.Α. της 7.12.2007 ως υποχρεωτική ελάχιστη αμοιβή για τις αντίστοιχες παραστάσεις δικηγόρων σε δικαστήρια και διαδικαστικές ενέργειες. Με το τρίτο εδάφιο, που θέτει πάγιο δίκαιο, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, για τον καθορισμό του «ποσού αναφοράς» για κάθε παράσταση δικηγόρου ή διαδικαστική ενέργεια και για τη ρύθμιση κάθε αναγκαίας λεπτομέρειας για την εφαρμογή της παρ.1.

Με την παράγραφο 2 του προτεινομένου νέου άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση Προεδρικού Διατάγματος με πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μετά γνώμη της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ελλάδος, με το οποίο μπορεί να αναπροσαρμόζονται τα ποσοστά που ορίζονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 ως εφαρμοστέα επί «ποσών αναφοράς» και συνιστούν, ως εισφορές των δικηγόρων, τους πόρους των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων.

Με τις παραγράφους 3 και 4 του προτεινομένου νέου άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων διατηρούνται στην ουσία τους οι ρυθμίσεις των διατάξεων των ισχυουσών παραγράφων 5 και 6 του αντικαθιστάμενου άρθρου 96, με την διαφορά όμως ότι εφεξής δεν γίνεται αναφορά στην υποχρεωτική προείσπραξη αλλά στην υποχρεωτική προκαταβολή.

Επισημαίνεται ότι η κατάργηση της υποχρεωτικής προεισπράξεως των δικηγορικών αμοιβών που θεσπίζεται με τις προηγούμενες διατάξεις δεν

επιφέρει καμία μείωση στα έσοδα των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων, τα οποία παραμένουν απολύτως στα ισχύοντα σήμερα επίπεδα.

Με την παράγραφο 9 του προτεινομένου άρθρου 5 αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 96^Α του Κώδικα Δικηγόρων και τίθεται νέα ρύθμιση σε εναρμόνιση προς εκείνη της παρ. 8 του προτεινομένου άρθρου 5, που αντικαθιστά το άρθρο 96 του Κώδικα Δικηγόρων. Σύμφωνα με αυτή τη ρύθμιση, επί υπάρξεως σε Δικηγορικό Σύλλογο ιδιαιτέρου διανεμητικού λογαριασμού, το κατά το επόμενο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 96^Α του Κώδικα Δικηγόρων –το οποίο παραμένει ως έχει σε ισχύ- ποσοστό, ως πόρος του λογαριασμού τούτου, υπολογίζεται εφεξής επί «ποσοστού αναφοράς», όπως αυτό ορίζεται στην παρ. 1 του νέου άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων, που εφαρμόζεται εν προκειμένω αναλόγως. Προκαταβάλλεται δε από το δικηγόρο μαζί με το προκαταβαλλόμενο σύμφωνα με την παρ. 1 του νέου άρθρου 96 ποσοστό επί του εκάστοτε «ποσού αναφοράς».

Με την παράγραφο 10 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, αντικαθίστανται τα άρθρα 160 και 161 του Κώδικα Δικηγόρων με τα οποία καθορίζονται σήμερα προεισπραττόμενες ελάχιστες αμοιβές για συγκεκριμένες εξώδικες πράξεις και κυρίως για την σύνταξη προσχεδίων συμβολαιογραφικών εγγράφων που αφορούν ακίνητα.

Με το νέο άρθρο 160, ορίζεται ότι για τον έλεγχο τίτλων ιδιοκτησίας ακινήτου και την σύνταξη της σχετικής έκθεσης, η αμοιβή του δικηγόρου καθορίζεται ελεύθερα με γραπτή συμφωνία, όπως άλλωστε ορίζει ο νέος βασικός κανόνας του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 92 του Κώδικα Δικηγόρων, όπως η παράγραφος αυτή αντικαθίσταται με την παράγραφο 6 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

Με το νέο άρθρο 161, ορίζεται ότι για τη σύνταξη ιδιωτικών εγγράφων ή σχεδίων δημοσίων εγγράφων για κάθε είδους δικαιοπραξίες, η αμοιβή του δικηγόρου καθορίζεται ελεύθερα με γραπτή συμφωνία, όπως ορίζει το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 92. Έτσι, παύει να ισχύει το προβλεπόμενο από το, αντικαθιστάμενο με την παρ. 10 του προτεινόμενου

άρθρου 5, παλαιό άρθρο 161 του Κώδικα Δικηγόρων νομικό καθεστώς των υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών που προκαταβάλλονται στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, οι οποίες κατά την ισχύουσα σήμερα ρύθμιση ορίζονται κατά βάση ως αναλογικές αμοιβές, σε διαδοχικώς φθίνοντα ποσοστά κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο προς την κατά βαθμίδες πλαισίων ποσών κλιμακωτή επαύξηση της αξίας του αντικειμένου της συναλλαγής. Δεδομένου ότι το εν λόγω ισχύον σήμερα νομικό καθεστώς προβλέπει δυνατότητα θεσπίσεως, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εκδιδόμενη μετά απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, που λαμβάνεται με πλειοψηφία δύο τρίτων των μελών του, παρακρατήσεως ποσοστού της προκαταβαλλόμενης στο Δικηγορικό Σύλλογο υποχρεωτικώς ελάχιστης αμοιβής, ως πόρου συνιστώμενου κατά την ίδια διαδικασία διανεμητικού λογαριασμού, για τη διασφάλιση αυτού του πόρου διανεμητικών λογαριασμών Δικηγορικών Συλλόγων και μετά την επερχόμενη κατάργηση του ισχύοντος σήμερα νομικού καθεστώτος των προκαταβαλλομένων στους Δικηγορικούς Συλλόγους υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών, προβλέπεται στο νέο άρθρο 161 η θέσπιση ενός νέου νομικού καθεστώτος, παρεμφερούς προς εκείνο του νέου άρθρου 96 του Κώδικα Δικηγόρων. Το νέο νομικό καθεστώς συνίσταται στη θέσπιση δυνατότητας επιβολής σε δικηγόρους υποχρεώσεως προκαταβολής, πριν τη διενέργεια νομικών εργασιών, εισφοράς, ως πόρου ιδρυομένων από Δικηγορικούς Συλλόγους διανεμητικών λογαριασμών, που υπολογίζεται ποσοστιαίως επί «ποσού αναφοράς» ή «ποσοστού αναφοράς» επί αξίας αντικειμένου συναλλαγής. Λαμβάνεται δε πρόνοια να μην επέλθει με τη συντελούμενη εισαγωγή του νέου νομικού καθεστώτος ουσιαστική απομείωση του εν λόγω πόρου των διανεμητικών λογαριασμών υπό τη μορφή πλέον της προκαταβαλλόμενης από τους δικηγόρους εισφοράς.

Ειδικότερα:

Με την παράγραφο 2 του νέου άρθρου 161 του Κώδικα Δικηγόρων διατηρείται εν πρώτοις η προβλεπόμενη στην παρ. 7 του αντικαθισταμένου παλαιού άρθρου 161 αρμοδιότητα προς σύσταση διανεμητικών λογαριασμών σε Δικηγορικούς Συλλόγους και ορίζεται ότι με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που

εκδίδεται μετά απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία των 2/3 των μελών του, μπορεί να συστήνεται ιδιαίτερος λογαριασμός για την συγκέντρωση καταβαλλομένων ποσών (υποχρεωτικών εισφορών) από δικηγόρους επί διενέργειας οριζόμενων εξωδίκων ή δικαστικών εργασιών, και να ρυθμίζονται τα αναγκαία ζητήματα για τη συγκέντρωση των καταβαλλομένων ποσών, τη διανομή τους στα μέλη του Δικηγορικού Συλλόγου και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την λειτουργία του λογαριασμού.

Με όμοια απόφαση, εκδιδόμενη κατά την ίδια διαδικασία, οι δικηγόροι που προβαίνουν στις νομικές εργασίες της παραγράφου 1 (σύνταξη ιδιωτικών εγγράφων ή σχεδίων δημοσίων εγγράφων για κάθε είδους δικαιοπραξίες) ή σε άλλες οριζόμενες νομικές εργασίες, μπορεί να υποχρεούνται σε προκαταβολή εισφοράς προς τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο συγκεκριμένου ποσοστού επί «ποσού αναφοράς» ή επί «ποσοστού αναφοράς» το οποίο υπολογίζεται επί της αξίας του αντικειμένου της δικαιοπραξίας. Επαναλαμβάνεται δε η ισχύουσα ρύθμιση ότι ο οικείος Δικηγορικός Σύλλογος, για την γενόμενη καταβολή, εκδίδει τριπλότυπη απόδειξη, ένα από τα αντίτυπα της οποίας προσαρτάται από τον συμβολαιογράφο στο συμβόλαιο. Η παράλειψη προσαρτήσεως προβλέπεται ότι συνιστά πειθαρχικό αδίκημα του συμβολαιογράφου.

Στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι τα «ποσά» ή τα «ποσοστά αναφοράς», με βάση τα οποία υπολογίζονται ποσοστιαίως οι προκαταβολές των δικηγόρων προς τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο 2, καθορίζονται, δυνάμει παρεχόμενης με τη διάταξη αυτή νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μετά γνώμη της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ελλάδος. Με όμοια δε απόφαση αναπροσαρμόζονται τα ποσά και τα ποσοστά αυτά.

Με τη διάταξη δε της παρ.4 του νέου άρθρου 161, και μέχρι την έκδοση, δυνάμει της παρεχόμενης νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, της κοινής

υπουργικής αποφάσεως που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου του Κώδικα Δικηγόρων, ορίζεται το «ποσοστό αναφοράς» επί του οποίου υπολογίζεται ποσοστιαίως το ποσό που ο δικηγόρος υποχρεούται να προκαταβάλει ως εισφορά στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου. Αυτό το «ποσοστό αναφοράς» ορίζεται με βάση την αξία του αντικειμένου της δικαιοπραξίας, σε καθοριζόμενα διαδοχικώς φθίνοντα ποσοστά κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο προς την κατά οριζόμενες βαθμίδες πλαισίων ποσών κλιμακωτή επαύξηση της αξίας του αντικειμένου της συναλλαγής για την οποία καταρτίζεται η δικαιοπραξία. Τούτο δε, σε μεγέθη ουσιαστικώς αντίστοιχα προς εκείνα της παρ. 1 του αντικαθιστάμενου παλαιού άρθρου 161. Έτσι, όπως ήδη επισημάνθηκε, διασφαλίζεται ότι, με την εισαγωγή του εκτεθέντος νέου νομικού καθεστώτος, ουδεμία ουσιαστική απομείωση επέρχεται του εν λόγω πόρου των διανεμητικών λογαριασμών των Δικηγορικών Συλλόγων, υπό την μορφή πλέον της προκαταβαλλόμενης από τους δικηγόρους εισφοράς.

Η παράγραφος 5 του νέου άρθρου 161 του Κώδικα Δικηγόρων επαναλαμβάνει κατ'ουσία την ρύθμιση των παραγράφων 3 έως 5 του αντικαθιστάμενου παλαιού άρθρου 161, η δε παρ. 6 θεσπίζει απαλλαγή από την υποχρέωση προκαταβολής εισφοράς αντίστοιχη προς την απαλλαγή από την υποχρέωση προκαταβολής στο Δικηγορικό Σύλλογο δικηγορικής αμοιβής κατά την παρ. 8 περ. α' του αντικαθιστάμενου παλαιού άρθρου 161.

Με την παράγραφο 11 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου ορίζεται ότι οι υπουργικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 7 του άρθρου 161 του Κώδικα Δικηγόρων, όπως ίσχυε πριν την αντικατάσταση του άρθρου αυτού από την παράγραφο 10 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, διατηρούνται σε ισχύ μέχρι την έκδοση των αντίστοιχων υπουργικών αποφάσεων δυνάμει της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως της παραγράφου 2 του άρθρου 161, όπως τούτο αντικαθίσταται με την παρ. 10 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

Με την παράγραφο 12 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου αναδιατυπώνονται οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 175, του Κώδικα Δικηγόρων ενόψει της καταργήσεως των υποχρεωτικών «ελαχίστων ορίων αμοιβών».

Με την παράγραφο 13 καταργείται η αναφορά σε εξώδικες δικηγορικές εργασίες στο άρθρο 176 του Κώδικα Δικηγόρων, δεδομένου ότι για τις εργασίες αυτές ισχύει αποκλειστικώς η, με ελεύθερη σύμβαση, καθοριζόμενη αμοιβή μεταξύ δικηγόρου και εντολέως του.

Με την παράγραφο 14 αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 178 του Κώδικα Δικηγόρων και ορίζεται ότι τα Δικαστήρια κατά την επιδίκαση δικαστικών εξόδων καθώς και κατά την εκκαθάριση πινάκων δικηγορικών αμοιβών, στην περίπτωση που δεν προκύπτει ύπαρξη έγκυρης έγγραφης συμφωνίας για την αμοιβή μεταξύ του δικηγόρου και του εντολέως του ή αντιπροσώπου αυτού, εφαρμόζουν τις διατάξεις για τις νόμιμες αμοιβές κατά την παρ. 1 του άρθρου 92 του Κώδικα Δικηγόρων, όπως αυτή αντικαθίσταται με την παρ. 6 του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

Με την παράγραφο 15 καταργούνται εφεξής οι παράγραφοι 2 έως και 7 του άρθρου 7 του ν. 2753/1999. Με τις διατάξεις αυτές εισήχθη παράλληλο προς το αντίστοιχο του Κώδικα Δικηγόρων σύστημα θεσμοθέτησης «υποχρεωτικών ελαχίστων αμοιβών» για τις δικηγορικές υπηρεσίες, με παροχή εξουσιοδότησεως προς τους Υπουργούς Οικονομικών και Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προς καθορισμό αυτών των υποχρεωτικών ελαχίστων αμοιβών, για τις οποίες ορίζεται ότι προεισπράττονται από τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, που προβαίνει σε παρακράτηση ποσοστού, το οποίο αντιπροσωπεύει πόρους των Δικηγορικών Συλλόγων και των Ασφαλιστικών Ταμείων. Ωσαύτως δε προβαίνει σε παρακράτηση ποσοστού αναλογούντος φόρου.

Τελευταία χρήση της εξουσιοδότησεως έγινε με την έκδοση της κ.υ.α. 1117864/2297/A0012/7.12.2007, η οποία προμνημονεύθηκε.

Η κατάργηση των παρ.2 έως και 7 του άρθρου 7 του ν.2753/1999 λαμβάνει χώρα ενόψει της καταργήσεως τόσο της προβλέψεως με διατάξεις αναγκαστικού δικαίου υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών όσο και του εισαχθέντος νομικού καθεστώτος της προεισπράξεως αυτών. Η προβλεπόμενη στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου κατάργηση του νομικού καθεστώτος της προεισπράξεως των, επίσης καταργουμένων, υποχρεωτικών ελαχίστων δικηγορικών αμοιβών, από την οποία σήμερα παρακρατείται ο αναλογών φόρος εισοδήματος, δημιουργεί την ανάγκη προβλέψεως νέας ρυθμίσεως για την φορολόγηση των δικηγορικών αμοιβών.

Τέλος, με την παράγραφο 16 παρέχεται εξουσιοδότηση προς έκδοση προεδρικού διατάγματος με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μετά γνώμη της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ελλάδας, για τη διενέργεια κάθε αναγκαίας προσαρμογής στις διατάξεις του προτεινόμενου σχεδίου νόμου των διατάξεων του Κώδικα Δικηγόρων καθώς και οποιουδήποτε άλλου νομοθετήματος που αφορά στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

3. ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Το ισχύον Π.Δ.81/2005 (Α' 120), που εκδόθηκε βάσει της εξουσιοδοτήσεως του άρθρου 47 παράγραφος 2 του Κώδικα Δικηγόρων, επιτρέπει την σύσταση από δύο ή περισσότερους δικηγόρους, μέλη του ιδίου Δικηγορικού Συλλόγου, «Αστικής Επαγγελματικής Δικηγορικής Εταιρείας», με σκοπό την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σε τρίτους και τη διανομή των συνολικών καθαρών αμοιβών που θα προκύψουν από τη δραστηριότητά τους αυτή.

Με το άρθρο 6 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου τίθενται ρυθμίσεις σε εναρμόνιση προς εκείνες που, όπως αναφέρθηκε, τίθενται με το άρθρο 5 παρ. 1 έως 5 τούτου.

Ειδικότερα:

α. Με την παράγραφο 1 του άρθρου 6 αντικαθίσταται το άρθρο 1 του Π.Δ. 81/2005 και ορίζεται ότι εφεξής μπορούν να συστήνουν δικηγορικές εταιρείες και δικηγόροι που είναι μέλη διαφορετικών Δικηγορικών Συλλόγων. Ως έδρα της εταιρείας δύναται να επιλεγεί η έδρα του Πρωτοδικείου μιας των πρωτοδικειακών περιφερειών όπου εδρεύουν οι αντίστοιχοι Σύλλογοι στους οποίους είναι εγγεγραμμένα μέλη της εταιρείας.

β. Με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 4 του Π.Δ. 81/2005, που αναφέρεται στην έγκριση του καταστατικού δικηγορικής εταιρείας και των τροποποιήσεών του και ορίζεται ότι αυτή γίνεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου της έδρας της Εταιρείας, που ελέγχει αν οι διατάξεις του καταστατικού συμφωνούν με τις διατάξεις του νόμου. Τίθεται δε νέα διάταξη η οποία ορίζει ότι στην περίπτωση παρόδου άπρακτης προθεσμίας ενός (1) μηνός, από την υποβολή προς έγκριση του καταστατικού της εταιρείας.

γ. Αντικαθίσταται με την παράγραφο 3 του άρθρου 6 η παρ. 4 του άρθρου 4 του Π.Δ.81/2005, και εφεξής η απόφαση δικηγορικής εταιρείας για την ίδρυση υποκαταστήματος δεν υπόκειται πλέον σε έγκριση του Δικηγορικού Συλλόγου, αλλά μόνο στη διατύπωση της γνωστοποίησής της στο Δικηγορικό Σύλλογο της έδρας της εταιρείας.

δ. Τέλος, προστίθεται νέα παράγραφος 5 στο άρθρο 4, σύμφωνα με την οποία όπου στο Π.Δ. χρησιμοποιείται ο όρος «οικείος δικηγορικός σύλλογος», νοείται εφεξής, εν όψει των νέων ρυθμίσεων, ο «δικηγορικός σύλλογος της έδρας της εταιρείας».

4. ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Οι βασικοί περιορισμοί στην άσκηση του επαγγέλματος των μηχανικών, στους οποίους συγκαταλέγονται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και οι αρχιτέκτονες, εντοπίζονται για μεν τις μελέτες ιδιωτικών έργων στο σύστημα των υποχρεωτικώς ελαχίστων αμοιβών, για δε τις μελέτες δημοσίων έργων στο σύστημα των υποχρεωτικώς ελαχίστων προεκτιμώμενων αμοιβών.

α. Ως προς τις μελέτες ιδιωτικών έργων:

Με το άρθρο 7 του σχεδίου νόμου διατυπώνεται καταρχήν στην παράγραφο 1, υποπαράγραφο 1 α, ο γενικός κανόνας ότι η αμοιβή των μηχανικών καθορίζεται ελεύθερα με έγγραφη συμφωνία των συμβαλλομένων και ότι οι προβλεπόμενες στο Π.Δ. 696/1976 και σε οποιαδήποτε άλλη διάταξη νόμου ως υποχρεωτικώς ελάχιστες αμοιβές παύουν εφεξής να ισχύουν με αυτό το χαρακτήρα.

Με την υποπαράγραφο 1β επιδιώκεται η διασφάλιση της τηρήσεως των αρχών του ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού, στο πλαίσιο της ελεύθερης συνομολογήσεως αμοιβών των μηχανικών για την εκπόνηση μελετών ιδιωτικών έργων. Συγκεκριμένα, διακηρύσσεται ανεπίτρεπτη, ως συνιστώσα αντιδεδοντολογική συμπεριφορά αθέμιτου ανταγωνισμού, η συνομολόγηση από μηχανικό σύμβασης με ασυνήθιστα χαμηλή αμοιβή κατά την έννοια του άρθρου 52 του Π.Δ. 60/2007, που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί και χαρακτηρίζεται ως πειθαρχικό αδίκημα. Η πειθαρχική δίωξη ασκείται από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΤΕΕ, στην περίπτωση που κρίνει μη ικανοποιητικές τις εξηγήσεις τις οποίες καλείται να δώσει ο μηχανικός προς δικαιολόγηση της ασυνήθιστα χαμηλής αμοιβής του.

Με την παράγραφο 2 θεσπίζεται η υποχρέωση του μηχανικού να καταθέτει τη σχετική σύμβαση και να καταβάλει στο ΤΕΕ τις εισφορές και τα λοιπά δικαιώματα που προβλέπονται στην ισχύουσα νομοθεσία, που υπολογίζονται βάσει των στοιχείων τα οποία προκύπτουν από τη μελέτη, με τον ίδιο τρόπο υπολογισμού που εφαρμόζεται και σήμερα. Το δε ΤΕΕ προβαίνει σε επαλήθευση των στοιχείων και του βάσει αυτών γενόμενου υπολογισμού των εισφορών και δικαιωμάτων, τον οποίο οριστικοποιεί. Με τον τρόπο αυτό

διασφαλίζεται το ύψος των εισφορών και δικαιωμάτων υπέρ του ΤΕΕ, των ασφαλιστικών ταμείων και άλλων δικαιούχων.

Με την παράγραφο 3 επεκτείνονται οι ρυθμίσεις των δύο προηγούμενων παραγράφων και στις εργασίες επίβλεψης και διοίκησης έργου.

Με την παράγραφο 4 ορίζεται εν πρώτοις ότι για όσες από τις ως άνω εισφορές βάση υπολογισμού κατά νόμον αποτελεί η αμοιβή του μηχανικού, αυτές υπολογίζονται εφεξής επί της συμβατικής αμοιβής, εφόσον αυτή είναι μεγαλύτερη της νόμιμης αμοιβής κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Π.Δ. 696/1974, όπως αντικαθίσταται με την παράγραφο 8, άλλως υπολογίζεται επί της νόμιμης αμοιβής. Περαιτέρω ορίζεται ότι για όσες από τις ως άνω εισφορές προβλέπεται ως βάση υπολογισμού η ελάχιστη αμοιβή, εφεξής υπολογίζονται επί της νόμιμης αμοιβής κατά την ανωτέρω έννοια.

Στην παράγραφο 5 ορίζεται ότι τα δικαστήρια, όταν δεν προκύπτει έγκυρη έγγραφη συμφωνία μεταξύ των μερών περί αμοιβής, λαμβάνουν υπόψη τις νόμιμες αμοιβές κατά την εκδίκαση διαφορών περί αμοιβών, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 677 έως και 681 του Κ.Πολ.Δ.

Με τις παραγράφους 6 και 7 μεταφέρεται αυτούσια στον παρόντα νόμο και καταργείται ως διάταξη ΠΔ, η διάταξη του άρθρου 3 παρ. 6 του ΠΔ 696/1974, η οποία έχει κριθεί αντισυνταγματική από το Συμβούλιο της Επικρατείας, για το λόγο ότι παρείχε μη έγκυρη υπεξουσιοδότηση (ΣτΕ-2506/2000).

Με την παράγραφο 8 ορίζεται ότι οι προβλεπόμενες στο ΠΔ 696/1974 αμοιβές αποτελούν τις νόμιμες αμοιβές, που ισχύουν στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν προκύπτει έγκυρη έγγραφη συμφωνία περί αμοιβής των συμβαλλομένων μερών.

Με την παράγραφο 9 καταργείται η διάταξη του άρθρου 3 παρ.7 δεύτερο εδάφιο του ΠΔ 696/1974, που συνιστά καθορισμό υποχρεωτικής κατώτατης αμοιβής για μικρά έργα.

Με την παράγραφο 10 μεταβάλλεται η νομοθετική εξουσιοδότηση που παρέχεται με το άρθρο 59 του από 17.7/16.8.1923 ΝΔ, ώστε πλέον βάσει αυτής να διενεργείται ρύθμιση νομίμων αμοιβών, για την περίπτωση που δεν προκύπτει έγκυρη έγγραφη συμφωνία περί αμοιβής.

Με την παράγραφο 11 καταργούνται οι παράγραφοι 1 και 2 του ίδιου άρθρου, οι οποίες έχουν μεταφερθεί κατά περιεχόμενο στο ως άνω αναμορφωμένο άρθρο 59 του Ν.Δ. της 17.7/16.8.23.

Με την παράγραφο 12 αντικαθίσταται η ρύθμιση της, καταργούμενης, διατάξεως της παραγράφου 4 του άρθρου μόνου του Ν.Δ. 2726/1953, με σκοπό την προσαρμογή της στις διατάξεις του παρόντος άρθρου και προβλέπεται εισφορά ποσοστού 2% υπέρ του ΤΕΕ για τις πάσης φύσεως λειτουργικές του δαπάνες, που υπολογίζεται επί της συμβατικώς συνομολογουμένης ή της νομίμου αμοιβής, κατά τις διακρίσεις της παραγράφου 4.

Με την παράγραφο 13 καταργούνται οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 2 του Β.Δ/τος της 30/31-5-1956 και παύει εφεξής να υφίσταται η υποχρέωση καταθέσεως της αμοιβής για εκπονηθείσα μελέτη στο ΤΕΕ.

Με την παράγραφο 14 προβλέπεται ότι η καταψηφιστική αγωγή του άρθρου 2 παρ.4, τρίτο και τέταρτο εδάφιο του ίδιου ΒΔ/τος έχει πλέον αίτημα την καταβολή της αμοιβής στο μηχανικό και όχι στο ΤΕΕ, όπου κατετίθετο μέχρι σήμερα.

Με την παράγραφο 15, προκειμένου να προσαρμοστεί ολόκληρο το πλέγμα της ισχύουσας νομοθεσίας περί εκπόνησης μελετών ιδιωτικών έργων και των σχετικών αμοιβών των μηχανικών εν γένει και αρχιτεκτόνων στον παρόντα

νόμο, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση προς έκδοση ΠΔ με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων μετά γνώμη της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ.

β. Ως προς τις μελέτες δημοσίων έργων,

Με την παράγραφο 16 του προτεινόμενου άρθρου 7, που αντικαθιστά την παράγραφο 8 του άρθρου 4 του ν. 3316/2005, μεταβάλλεται ο χαρακτήρας των προεκτιμώμενων ελάχιστων αμοιβών, που, ενώ ήσαν μέχρι τώρα υποχρεωτικές για τους συμμετέχοντες στους διαγωνισμούς μελετών δημοσίων έργων, χρησιμεύουν εφεξής αποκλειστικά στις αναθέτουσες αρχές, καθ' όσον αφορά τη διενέργεια του διαγωνισμού, για τον προσδιορισμό των καλουμένων με την προκήρυξη τάξεων πτυχίου στο διαγωνισμό.

Με το δεύτερο εδάφιο της νέας παρ. 8 προβλέπεται ότι η ως άνω προεκτιμώμενη αμοιβή δεν δεσμεύει τους συμμετέχοντες στους διαγωνισμούς που διαθέτουν πτυχίο της καλουμένης τάξεως, οι οποίοι δικαιούνται του λοιπού να υποβάλουν χαμηλότερη οικονομική προσφορά, ακόμα και μικρότερη του κατωτέρου ορίου της τάξεως πτυχίου που διαθέτουν.

Ακολούθως προστίθεται νέα παράγραφος 9 στο άρθρο 4 του ν. 3316/2005 για την αντιμετώπιση του ενδεχόμενου υποβολής ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, που μπορεί να συνιστούν ανεπίτρεπτες πρακτικές ντάμπινγκ. Προβλέπεται ότι στις περιπτώσεις αυτές εφαρμόζεται το άρθρο 52 του ΠΔ 60/2007 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, με το οποίο μεταφέρεται στην εθνική έννομη τάξη η οδηγία 2004/18/EK. Η διάταξη αυτή προβλέπει την κλήση του ενδιαφερομένου, προκειμένου να δικαιολογήσει το ύψος της προσφοράς του, πριν αυτή κριθεί ενδεχομένως ως αδικαιολόγητα χαμηλή και απορριφθεί εξ αυτού του λόγου ως απαράδεκτη.

Η παράγραφος 17 αναμορφώνει το τρίτο εδάφιο της περιπτώσεως β της παρ. 9 του άρθρου 6 του ν. 3316/2005, με διαγραφή της διατάξεως που προβλέπει απόρριψη υποβληθείσας οικονομικής προσφοράς «εφόσον κατά κατηγορία

μελέτης παραβιάζει τις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις σχετικά με τις αμοιβές της προς ανάθεση μελέτης», δοθέντος ότι η διάταξη αυτή παραπέμπει στη ρύθμιση της παλαιάς και ήδη αντικαθιστώμενης με την παρ. 16 του άρθρου τούτου διατάξεως της παρ. 8 του άρθρου 4 του ν. 3316/2005, που αναφέρεται στην εφεξής καταργούμενη δέσμευση των συμμετεχόντων σε διαγωνισμό από την προεκτιμώμενη ελάχιστη αμοιβή κατά τον διενεργούμενο από την αναθέτουσα αρχή υπολογισμό.

Η παράγραφος 18 προσαρμόζει τη διατύπωση του πρώτου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 3316/2005 στη νέα ρύθμιση της παρ. 8 του άρθρου 4.

Η παράγραφος 19 αναμορφώνει το δεύτερο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 7 του ν. 3316/2005 για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν σχετικά με την παράγραφο 17.

Η παράγραφος 20 καταργεί τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 19 του ν. 3316/2005, διότι αναφέρονται σε διατάξεις που δεν ισχύουν πλέον, μετά την αντικατάσταση της παρ. 8 του άρθρου 4 του νόμου αυτού.

Η παράγραφος 21 θεσπίζει εξουσιοδοτική διάταξη προς έκδοση ΠΔ/τος με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, για τη διενέργεια των αναγκαίων προσαρμογών του ν. 3316/2005 καθώς και των εκδοθεισών βάσει αυτού κανονιστικών πράξεων στις διατάξεις του προτεινομένου σχεδίου νόμου.

Η παράγραφος 22 επιβάλλει την εντός δύο (2) μηνών έκδοση απόφασης του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, για την προσαρμογή των διατάξεων της ΥΑ (ΔΜΕΟ/α/οικ/1161 (Β'1064/27.7.2005) που αφορούν τη βαθμολόγηση οικονομικών προσφορών, στις διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 4 του ν. 3316/2005 όπως αντικαθίσταται με τις διατάξεις της παρ. 16 του παρόντος άρθρου.

5. ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Για το επάγγελμα του νόμιμου ελεγκτή δεν ισχύουν ποσοτικοί περιορισμοί πρόσβασης ή γεωγραφικοί περιορισμοί άσκησης. Με το ν. 3643/2008 (Α' 174) ενσωματώθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη η οδηγία 2006/43/ΕΚ «Για τους υποχρεωτικούς ελέγχους των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών, για την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 84/253/ΕΟΚ του Συμβουλίου» (L 157/87 EL 9.6.2006). Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο συμπληρώνουν πρωταρχικά ο ν. 3148/2003 (Α' 136) και το π.δ. 226/1992 (Α' 120).

Η ισχύουσα νομοθεσία (παρ. 6 του άρθρου 18 του ν. 2231/1994, Α' 139) προβλέπει όμως περιορισμό, που συνίσταται στην ύπαρξη ελάχιστου υποχρεωτικού ωρομισθίου.

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις καταργείται το νομικό καθεστώς του ελαχίστου υποχρεωτικού ωρομισθίου. Απεναντίας δεν θίγεται ο διοικητικός καθορισμός ελάχιστων ωρών ελέγχου, ληφθέντων υπόψη και όσων προβλέπονται στον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC) και στη Σύσταση της Επιτροπής της 16^{ης} Μαΐου 2002 «Η ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή στην ΕΕ: θεμελιώδεις αρχές» (L 191/22 EL 19-7-2002), με στόχο τη διασφάλιση της επάρκειας και της ποιότητας του ελέγχου.

Ειδικότερα:

Με το άρθρο 8 παράγραφος 1 τροποποιείται και εναρμονίζεται με το ν. 3148/2003, το άρθρο 18 παρ. 6 ν. 2231/1994, Α' 139. Με το προτεινόμενο άρθρο καταργείται η δυνατότητα προσδιορισμού ελαχίστων αμοιβών, ώστε η αμοιβή για τις εργασίες των νομίμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων να καθορίζεται με συμφωνία των μερών, στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού. Κρίνεται ωστόσο αναγκαίο να διατηρηθεί η αρμοδιότητα προς καθορισμό, με γενικές ή ειδικές αποφάσεις, των ελαχίστων αναγκαίων ωρών εργασίας, που ασκείται πλέον από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), μετά από πρόταση του Εποπτικού Συμβουλίου του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

(Σ.Ο.Ε.Λ.). Για τον προσδιορισμό των ελαχίστων αναγκαίων ωρών εργασίας για τη διενέργεια του υποχρεωτικού ελέγχου, ορίζονται ενδεικτικά ληπτέα υπόψη νόμιμα κριτήρια, που ανάγονται στην κατηγορία μονάδων ή στη συγκεκριμένη μονάδα όπου διενεργείται ο έλεγχος, με δεδομένες τις συναπτόμενες προς την ιδιαιτερότητα αυτής απαιτήσεις επαρκούς και ποιοτικού ελέγχου. Επίσης κρίνεται αναγκαίο να διατηρηθεί η αρμοδιότητα προς προσδιορισμό, με ίδια διαδικασία, ανωτάτου ορίου ετήσιας απασχόλησης ανά νόμιμο ελεγκτή φυσικό πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο, με δυνατότητα διαφοροποίησης των ωρών αυτών ανάλογα με την κατεχόμενη ιδιότητα (Ορκωτός Ελεγκτής Επίκουρος Ελεγκτής, Δόκιμος Ελεγκτής ή Ασκούμενος Ελεγκτής) και την αντίστοιχη προς αυτήν εμπειρία. Και τούτο, ωσαύτως προς διασφάλιση της επάρκειας και της ποιότητας των διενεργούμενων ελέγχων και με δεδομένες τις συναπτόμενες προς αυτές χρονικές απαιτήσεις.

Με το άρθρο 8 παράγραφος 2 καταργείται η ρύθμιση της περ. α της παρ. 2 του άρθρου 18 του π.δ. 226/1992.

Με το άρθρο 8 παράγραφος 3 τροποποιούνται οι περ. β και γ της παρ. 3 του άρθρου 18 του π.δ. 226/1992. Έτσι, η προβλεπόμενη χρηματική ποινή εκφράζεται ως απόλυτο αριθμητικό μέγεθος, αποσυνδέεται από τις καταργούμενες πλέον ελάχιστες αμοιβές και συνδέεται με τη βαρύτητα της παράβασης και την ενδεχόμενη υποτροπή.

Με το άρθρο 8 παράγραφος 4 καταργείται η απαγόρευση μείωσης των ελαχίστων αμοιβών που προβλέπεται στην παρ. 6 του άρθρου 18 του π.δ. 226/1992 και τίθεται ανεξαιρέτως η αρχή του καθορισμού της αμοιβής για της διενέργεια κάθε είδους ελέγχου με ελεύθερη συμφωνία των μερών. Είναι αυτονόητο ότι το άρθρο τούτο δεν επιφέρει κατάργηση ειδικών διατάξεων που προβλέπουν διαδικασίες ανάθεσης του ελεγκτικού έργου από δημόσιους φορείς.

Περαιτέρω, με στόχο τη διαφάνεια και την προαγωγή του ελεύθερου ανταγωνισμού, επιτρέπεται η ανάρτηση ενδεικτικών ωριαίων αμοιβών και κριτηρίων υπολογισμού αυτών από νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο στο διαδικτυακό του τόπο.

Τέλος, με το άρθρο 8 παράγραφος 5 τροποποιείται η περ. β της παρ. 2 του άρθρου 20 του π.δ. 226/1992 και η διαπραγμάτευση της αμοιβής υποχρεωτικού ελέγχου παύει να αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ , ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΤΙΝΑ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ

ΥΠΟΔΟΜΩΝ , ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΕΠΠΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΧΑΡΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ